

Formentera

Klein eiland, grote belevenis

In het uitdovende feestgedruis onder partyeiland Ibiza ligt een kleine idylle van rust en ruimte: Formentera. Er zijn meer dan dertig groene routes uitgezet die de schoonheid van het eiland ontsluiten. En die schoonheid is te vinden langs kliffen, stranden, in de cultuur en op de hoogvlakte van dit relaxte wandeleiland.

TEKST & FOTO'S FRANK PETERS

Het 'Romeinse' pad naar La Mola dat in de middeleeuwen werd aangelegd door monniken.

O ver houten vlonders wandel ik van het kleurrijke dorpje Es Pujols richting de verdedigingsstoren van Punta Prima. Hoewel het nog vroeg in de ochtend is, brandt de zon op mijn kruin. Op het strand lijken gammele boothuisjes bijna uit elkaar te vallen. Het hout is wit uitgeslagen, gepekeld door de zee, gezandstraald door de jaren. Dat kun je van de gebruinde, glimmende, afgetrainde vroege vogels die je hier tegen het lijf loopt niet zeggen. Fitte meiden en kerels doen nog wat oefeningen om in de juiste vorm te blijven. Ik kijk eens naar beneden; tsja... kan er nog net mee door, maak ik mezelf wijs. Verderop verdwijnt het ontwakende strandleven snel naar de achtergrond en stap ik langs grillige baaien richting ruige kliffen. De zee is van bovenaf gezien nog blauwer en groener dan vanaf ooghoogte. En kraakhelder. Onder het zacht golvende wateropper-

vlak dansen brekende lichtstralen op de rotsen. De officiële route loopt iets verder landinwaarts door een park en langs de Sunway Hotel Club. Je kunt je blijven verlekken aan vakantievierders van de hogere kaste, maar ik kies ervoor om bij het eerste zonneterras na het zwembad linksaf een weggetje door de bosschages te nemen en dan helemaal langs de kust een ‘locals-route’ te volgen naar Punta Prima. Daar wachten de kliffen geduldig om gezien te worden. Uit het oneindige blauw rijst oranje-geel gesteente steeds hoger op. Recht omhoog, in de blakende zon. Op twee hardlopers en een paar meeuwen na heb ik de route langs de dertig, veertig meter hoge kliffen helemaal voor mij alleen.

Verdedigingsstorens

De toren van Punta Prima is, net als de andere drie vergelijkbare verdedigingsstorens op Formentera, gebouwd in de achttiende eeuw. Ze werden

neergezet op strategische plekken om te waarschuwen voor piraten die het eiland veelvuldig plunderden. Bewakers van de torens konden via vuur en rooksignalen met elkaar communiceren. Als er gevaar dreigde hadden de inwoners nog een paar uur de tijd om hun spullen en gezinnen in veiligheid te brengen. Vooral de kerken, uitgerust met kanonnen, waren toevluchtsoorden. Na het midden van de negentiende eeuw nam de dreiging af en werden de torens een stille getuige van een roerige periode in de geschiedenis. En die gaat terug tot de bronstijd. In grotten zijn prehistorische vondsten gedaan. Het megalitische graf van Ca Na Costa in het natuurpark van Salines, iets ten noorden van Punta Prima, werd gebouwd door mensen die hier tussen 2000 en 1600 jaar voor onze jaartelling leefden. Na bevolkt te zijn door de Romeinen, Moren en Catalanen werd Formentera in de zestiende eeuw verlaten vanwege voortdurende aanvallen van piraten, maar in de acht-

tiende eeuw weer bevolkt vanuit Ibiza. Met de nodige verdedigingswerken dus. Bijzonder aan de torens is dat de ingang op de tweede verdieping zit, alleen te bereiken met een ladder, die naar binnen kon worden gehaald. Achter de muren stonden kanonnen en lag een kruittopslag. Halverwege een klif in de richting van de grotten van Cala en Baster zie ik ineens een fiets ondersteboven liggen. De fiets bevindt zich op een tamelijk onbereikbare plek. Ik hoop echt dat alleen de mountainbike naar beneden is gestort, zonder berijder. Later hoor ik dat ie er al een tijdje ligt en dat niemand in zee is geduikeld. Gelukkig

➤ Haventje van Es Caló.

✓ Verdedigingsstoren en kliffen van Punta Prima.

➤ Het beroemde rode volkswagenbusje van restaurant Chezz Gerdi in Es Pujols.

maar. Bij de baai van Cala en Baster lijkt het water nog doorzichtiger dan ervoor. Het blauw en groen van de zee contrasteert mooi met de warme tinten van de kliffen die voorbij de grotten overgaan in een rotsachtige kustlijn naar de hoogvlakte van La Mola. Daar ga ik vanmiddag naartoe, maar eerst door het binnenland terug met nog een kort bezoek aan Formentera's beroemde en meest gefotografeerde knalrode Volkswagenbusje, bij strandrestaurant Chezz Gerdi. Die moet je gezien hebben!

La Mola

In de baai van Es Caló de Sant Agustí liggen talloze balken als een waaier op de rotsen. Daarboven wiebelen gammele houten bouwwerkjes waarin bootjes liggen die via de balken het water in kunnen worden geschoven. Na een heerlijke lunch in restaurant Can Rafalet met veel vis en uitzicht op het ritmisch aangebrachte houtwerk in de baai passeer ik nog zo'n karakteristiek haventje. Het is de fotogenieke start van een wandeling naar de hoogvlakte van La Mola. Via een 'Romeins pad', dat niet uit de tijd van de Romeinen stamt maar door middeleeuwse monniken is aangelegd, stap ik met zicht op de ruige kustlijn naar boven. Het is nog best een stevige klim naar de kerk van El Pilar de la Mola waar ik wandelgids Manuela Sanzogni ontmoet. Ze neemt me mee naar de gerestaureerde molen. Het bijna 250 jaar oude gebouw met

zes wieken heeft niet alleen een economische functie (vroeger voor het malen van meel, tegenwoordig als toeristische trekpleister) maar ook een sociale. "Dit is de plek waar je met elkaar afspreekt", vertelt Manuela, die trots met de sleutel zwaait. De molen vertelt ook iets over de cultuur en identiteit van de inwoners. "Het is een eer dat ik de sleutel heb gekregen. Zal ik er eentje laten bijmaken, haha... nee hoor dat doe ik natuurlijk niet. Je krijgt niet zomaar toegang tot de molen. Het is de trots van de hoogvlakte."

Het blauw en groen van de zee contrasteert mooi met de warme tinten van de kliffen

Manuela, die de binnenkant van de molen laat zien en uitleg geeft over de werking ervan, vertelt ook over het karakter van de mensen van La Mola. "Heel hartelijk, maar het is wel een vrij gesloten gemeenschap. Een eiland binnen een eiland. Bewoners van La Mola noemen zichzelf *Virots*, naar de zeldzame en bedreigde vale pijlstormvogel die hier nestelt. Andere eilandbewoners worden *Baixeros* genoemd, wat zoiets betekent als 'degenen die beneden wonen'.

»

Geheime grot

Via onverharde wegen lopen we richting de kliffen. Daar opent zich een weids vergezicht over de zee. We volgen de kustlijn langs open stukken met droge struiken en lage boompjes. Dan ineens verschijnt een witte pilaar. De vuurtoren staat fier op de kop van de kliffen. Manuela’s zwarte haarlokken wapperen in de wind als ze naast het spierwitte gebouw naar het eindeloze blauw staart. Haar gele T-shirt steekt er fel tegen af. “Vroeger brandde de vuurtoren op olie die via een gevaarlijke klauterpartij langs de kliffen aan land werd gebracht”, vertelt ze. “La Mola kreeg pas elektriciteit in de jaren ’50 of ’60. Het was best armoedig. De familie die de toren onderhield verkocht soms wel eens een beetje olie door om in hun levensonderhoud te voorzien.” De kliffen herbergen nog meer verhalen. We passeren de Cova des Fum. Die kun je vanaf onze route niet zien,

maar wel vanaf zee. Hier zijn prehistorische opgravingen gedaan en in de middeleeuwen verborgen piraten hun schatten in deze grot. Ze terroriseerden het eiland. Volgens de legende liet kruisvaarder prins Sigurd zijn schip langs de kliffen ophijsen, stak hij de grot in brand en rookte daarmee de piraten uit hun hol. De overlevenden gaven zich over en zo maakte hij tijdelijk een eind aan de plunderingen. Sigurd werd de redder van La Mola. Manuela laat me verderop een grot zien die ze zelf heeft gevonden. “Gewoon door uit nieuwsgierigheid rond te kijken. Op een gegeven moment zag ik zonnestralen uit de grond komen en zo heb ik deze plek gevonden.” Recht tegenover ons zakt de zon steeds verder naar de horizon. We kijken uit over het puntje van Formentera met rechts daarachter Ibiza. Manuela zet zich neer op de rand van de grot, we zwijgen en kijken hoe de

zon de lucht steeds meer oranje kleurt totdat hij in zee verdwijnt. Het mooiste plekje van Formentera.

Harige zeeballen

Dat het water rond het eiland zo kraakhelder is komt mede door neptunusgras (*Posidonia oceanica*). Dit zeegras houdt de zeebodem vast en dempt waterbewegingen waardoor zand en slib makkelijker zakken. Het gras groeit heel langzaam, ongeveer een meter in honderd jaar, en is kwetsbaar. “Door »

- Zoutpannen van La Savina.
- Gids Manuela in Molino Viejo de la Mola.
- Manuela bij Far de la Mola.
- José Antonio met harige zeeballen en zeegras bij La Savina.

duikers worden stekken *Posidonia* bijgeplant, omdat het zo belangrijk is voor het ecosysteem. Er leven allerlei vissoorten en sponsdieren in het gras. Als het verdwijnt krijg je een woestijn onder water”, vertelt gids José Antonio Ribas Escandell die me tijdens een wandeling vanaf La Savina harige zeeballen en serpentine-achtige droge bladeren laat zien. Aangespoelde restproducten van het zeegras. Onder een dik wolkendek dat vandaag boven Formentera hangt lopen we verder noordwaarts. Op zee dobberen zeiljachten op de lichte golfslag. In de verte is Ibiza een blauw silhouet geworden. We lopen langs de zee naar het noordelijkste strand en zien hoe kitesurfers zich laten optillen door de wind. Via de gemarkeerde groene route beginnen we aan de terugweg en passeren de zoutpannen van Formentera. Deze roze gekleurde wateroppervlakken tussen stenen muurtjes zijn goed te zien vanaf het gravelpad Camí de Ses Illetes. De kleur wordt veroorzaakt door algen die uitstekend gedijen in het zoute water.

“Kleine kreeftjes en garnalen die de algen eten worden ook roze. Weet je waarom flamingo’s ook die kleur hebben?”, vraagt José. Ik kan het raden.

Mythes

We rijden een klein stukje naar Sant Francesc Xavier, de hoofdstad van Formentera. Het centrale plein met palmbomen en regenboogbank staat vol mensen. Het lijkt alsof er een trouwerij aan de gang is. Het kleurrijke gezelschap staat voor de ingang van de parochiekerk, het belangrijkste bouwwerk van Sant Francesc. De achttiende-eeuwse kerk diende ook als vestingwerk, vandaar de sobere bouwstijl: aan de voorkant een hoge witte muur met een klein rond kijkgat en een zware deur voorzien van ijzeren platen. Op het plein heerst een gezellige sfeer. Nog gezelliger wordt het in het café van Vicente Torres, die schaterlachend achter de bar staat. Hij tapt biertjes, schenkt wijn en maakt koffie alsof hij nog nooit een vervelende klant heeft gehad. En dat klopt natuurlijk ook. Dit

is Formentera. Het eiland dat bekend staat om zijn relaxte sfeer, populair bij natuur-, yoga- en wellnessliefhebbers. “En dat in de jaren ’60 het hippie-eiland was”, voegt José eraan toe. Hij kijkt erbij met glimmende ogen. *Love, peace, sex, drugs* en een vrij leven, misschien heeft hij er nog een graantje van meegepikt. Artiesten en bands als Bob Dylan, Bob Marley en Pink Floyd kwamen in die tijd ook graag naar het eiland als we de verhalen van inwoners mogen geloven, maar alleen van enkele leden van Pink Floyd is zeker dat ze hier ook echt

geweest zijn. Het gerucht gaat dat Bob Dylan tijdelijk in een molen zou hebben gewoond om te herstellen na een motorongeluk, maar bewijs hiervoor is er niet en ook het verblijf van Bob Marley lijkt slechts een mythe. Toch blijven de verhalen de ronde doen.

Zonsondergang

José wil me nog iets kleins maar typisch Formenters laten proeven; *greixonera*, een pudding gemaakt van

ei, melk, kaneel, oud brood, suiker en citroenschil, lekker overgoten met stroop. Genoeg energie voor onze wandeling naar de toren van Gavina, te bereiken vanaf Cala Saona aan de westkant van het eiland. Oranje gekleurde kliffen van een meter of twintig vormen allerlei kleine baaitjes langs de kust. Het is er droog. Er groeit nauwelijks iets, behalve wat zout vretende, heideachtige taaie pollen en dor struikgewas. Het is een soort

marslandschap dat uit de zee oprijst, maar ik vind het indrukwekkend. Op het uiterste puntje torent een meer dan zes meter hoge cilinder boven de rotsen uit. Ook indrukwekkend, al zou ik er toch niet graag inzitten met een troep piraten om me heen. Om de ontdekkingsreis over Formentera af te sluiten maak ik nog een solotoer naar de vuurtoren op de kaap van Barbaria, het zuidelijkste puntje van het eiland. Eerst over een geasfalteerde »

» Bij de verdedigingstoren Torre la Gavina.

» Kitesurfers bij La Savina.

« Het kerkplein van hoofdstad Sant Francesc Xavier.

« *Graixonera*, lokale specialiteit, lekker overgoten met stroop.

weg, maar op een gegeven moment kun je linksaf slaan naar de verdedigingstoren van Garroveret. Over de steeds kaler wordende kaap is het dan nog een klein stukje tot aan de vuurtoren. De ondergaande zon legt een oranje gloed over de kliffen, die fier boven het zeeoppervlak uitsteken.

In de buurt van de vuurtoren is een grote grot te vinden waarvan gezegd wordt dat je er de mooiste zonsondergang van Formentera kunt waarnemen, maar er gaan hier zo wel meer mythes rond. Het is leuk om erin te gaan, zeker een aanrader, maar laat je niet foppen, want de zon gaat veel ver-

der naar rechts onder. De mooiste zonsondergang beleef je vanuit de geheime grot van Manuela en misschien, als je het niet verder vertelt, laat ze je de mooiste plek van het eiland ook eens zien. ■■

WANDELWIJZER

Formentera ligt net onder Ibiza. Het is het kleinste bewoonde eiland van de Balearen, vergelijkbaar qua grootte met Terschelling. In tegenstelling tot Ibiza is het er rustig en zeer geschikt voor wandelaars en fietsers. Er zijn dertig gemarkeerde wandelroutes en als je die aan elkaar rijgt, kun je over goed begaanbare gravel- en wandelpaden het hele eiland en de vergezichten ontdekken. Gezelligheid is te vinden in de stadjes.

Vervoer

Vanaf de haven van Ibiza brengt een veerpont je in 35 minuten naar Formentera.

Beste periode

In de lente staat het eiland in bloei en tijdens de herfstmaanden is het weer rustig met aangename temperaturen. In de zomer is het overdag vaak te heet om te wandelen. In de wintermaanden is er meer kans op wind en regen.

Gelopen wandelroutes

• **Punta Prima en grotten Cala en Baster** (12 km in 3 uur)

Makkelijke route met geweldige uitzichten op baaien en kliffen. Onderweg passeer je een indrukwekkende verdedigingstoren, de grotten van Cala en Baster en het beroemde knalrode Volkswagen-busje van Chezz Gerdi.

(komoot.com/nl-nl/tour/1612194716)

• **La Mola** (15 km in 4 uur)

Stevige wandeling naar het hoogste deel van Formentera: La Mola. De uitzichten onderweg naar en vanaf deze hoogvlakte zijn spectaculair. Onderweg passeer je de historische molen en de vuurtoren, die boven de kliffen uitsteekt. Taxi terug of afdalen.

(komoot.com/nl-nl/tour/1612248562)

• **Ses Salines** (7,5 km in 2 uur)

Korte wandeling naar noordelijkste puntje van het eiland. Onderweg loop je langs de stranden met zicht op Ibiza en langs de roze zoutpannen.

(komoot.com/nl-nl/tour/1622973208)

• **Cala Saona en Torre la Gavina** (9 km in 2½ uur)

Mooie wandeling langs de oranje kliffen richting de verdedigingstoren van Gavina. Terugweg via zelfde route. Leuk om nog verder door te wandelen naar Punta Rasa. (komoot.com/nl-nl/tour/1623065628)

• **Cap de Barbaria** (8 km in 2 uur)

Makkelijke wandeling met geweldige

uitzichten vanaf de kliffen van de kaap. Onderweg passeer je de verdedigingstoren van Garroveret, een grot en de vuurtoren. Op de terugweg nog een lusje via kliffen naar Torrent de Sa Fusta. Kan ingekort worden door lus te vermijden. (komoot.com/nl-nl/tour/16122738301)

Overnachtingen:

Voor deze reportage overnachtte ik in Hotel Tahiti (tahiti.es).

Meer informatie:

• formentera.es/nl/verken/activiteiten/groene-routes/
• visitformentera.com

